№ 6. Київ. Вівторок, 9 січня (января) 1907 р. Ціна окремого № 4 коп. № 6.

РАДА

газета політична, економична і літературна
ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.
Рік другий.

Адреса редакції і головної контори:
у Київі, Велика Підвальна вул. д. 6.
біля Золотих воріт.

Телефон 1458.

Умови передплати на рік 1907:

З приставкою і пересилкою: на рік 6 карб., на півроку 3 карб. 25 коп., на 3 міс. 1 карб. 75 коп., на 1 міс. 65 к., окрем. № 4 коп.

За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 коп., на 1 міс. 1 карб.

За зміну адреси 30 коп.

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і зміняти статі; більші статі, до друку негодящі, переховуються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Умови друкування оповістон:

За рядок попереду тексту, або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 1 р. коп. за раз.

РАДА

Рік видання другий

ГАЗЕТА ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМИЧНА І ЛІТЕРАТУРНА

ВИХОДИТЬ У КИЇВІ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

„РАДА“ має широку програму, як звичайні великі політичні газети: дає щоденний огляд життя політичного, громадського, економичного і літературного на Україні, в Россії й по чужих землях; звістки про всякі світові події; поезії та оповідання; фельєтони: політичні, наукові і белетристичні.

„РАДА“ має власних кореспондентів у Петербурзі, Москві, Харькові, Одесі, Полтаві, Чернігові, Херсоні, Житомирі, Кам'янці-Подільському і по инших містах України та Россії, а також і за кордоном: у Львові, Чернівцях, Відні, Парижі і Берлині.

Особливу увагу звертає „Рада“ на місцеве життя провінції.

Працею давнійших і нових визначних письменників, які обіцяли свою участь в новім році, програма газети поширяється. Зроблено буде все можливе для того, щоб зробити газету органом всеї України й давати перегляд життя ріжних її частин, в Россії й за кордоном. Особливо уважатиме Редакція на те, щоб дати читачам по змозі повний образ не тільки суспільно-політичного, а й духовного й культурного життя та його здобудків в Россії й Австро-Угорщині. Потребам й змаганням сучасного українського життя будуть присвячуватися ширші статі теоретичного змісту. Стоячи на основі поступового й демократичного українства, газета не буде партійною й даватиме місце статям, які будуть освітлювати сі питання в ріжних партійних становищ поступового й демократичного напрямку.

Умови передплати:

З приставкою і пересилкою: на рік 6 карб., на півроку 3 карб. 25 коп., на 3 міс. 1 карб. 75 коп., на 1 міс. 65 коп.

За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб., 75 коп., на 1 міс. 1 карб.

Ціна окремого № 4 коп.

ЗА ЗМІНУ АДРЕСИ 30 К.

Хто передплатив газету на цілий 1907 рік, тому висилатиметься „Словарик чужих та не дуже зрозумілих слів“ В. Доманицького і стінний календарь на 1907 рік.

Адрес редакції і головної контори: у Київі,-Велика Підвальна вул., д. 6 біля Золотих Воріт.

ТЕЛЕФОН 1458.

Передплачувати й купувати на роздріб „РАДУ“, окрім контори (Вел. Підвальна, 6), можна ще по сих місцях: У КИЇВІ: в книгарні „Кіевской Старины“, Безаківська ул., ч. 8. У НІЖИНІ в книгарні п-ні Чекмарьової. У ЛЬВОВІ (Галичина) в книгарні Наукового товариства ім. Шевченка, ул. Театральна, ч. 1.

Редактор М. Павловський. Видавець С. Чикаленко.

З січня 1907 р.
УКРАЇНСЬКИЙ МІСЯЧНИК
„Літературно-науковий вістник“,
що виходив досі у Львові.
(X рік видання)

при близшій участі: В. Гнатюка, М. Грушевського, М. Коцюбинського, В. Леонтовича, М. Лозинського, І. Франка й инш., тепер виходить у Київі.

Журнал виходитиме книжками великости од 10 до 12 аркушів і міститиме белетристику орігінальну й перекладену, статі літературні й наукові з ріжних галузів знання, огляди суспільного й політичного життя; портрети й ілюстрації в міру потреби.

Передплата на цілий рік 6 рублів, а на виплат: 1 січня 2 р., 1 марта, 1 червня і 1 вересня по 1 р. 50 коп.

Редакція і контора Київська: Київ, Прорізна, 20 кв. 3, (відчинена що-дня від год. 2 до 5).

Передплату приймає редакція і контора київська: Прорізна № 20. також контора „РАДИ“ і книгарня „Кіевской Старины“ (Безаківська, 8).

Видавець М. ГРУШЕВСЬКИЙ. Редактор Ф. КРАСИЦЬКИЙ.

Театр „СОЛОВЦОВ“. Сезон 1906—1907 р. Дирекція І. Є. Дуван-Торцова.

У вівторок, 9 січня, буде вистави: 1) ПРАВО ПЕРВОЙ НОЧИ“, ком. на 3 д. Сабурова: 2) „СОНЪ ТАЙНАГО СОВѢТНИКА“ політ. буфонада на 1 д. Потапенка.

У середу, 10 січня: 1) „НОЧЬ“, п'єса на 2 д. Ст. Пшебишевського; 2] „МЕБЛИРОВАННЫЯ КОМНАТЫ КОРОЛЕВА“, ком. на 3 д. Крюковського.

У четвер, 11 січня, в 13-й раз нова п'єса Юшкевича „ВЪ ГОРОДѢ“, п'єса на 4 д. 2) „ЖЕЛАННЫЙ и НЕЖЕЛАННЫЙ, ком. на 1 д. Ситкова.

Білети продаються щодня з 10 год до 3 год дня і од 6 год до кінця вистави.

Головн. Адміністр. Н. Ізвольський.

Городський Театр. Російська опера під управою М. М. Бородая.

В вівторок, 9 січня, Перша гастроль відомого італійського тенора д. КОЛОМБІНІ, опера „ТОСКА“, муз. Пуччіні. Вер. уч. Клопотовська; д.д. Акімов, Гриньов, Дісненко, Ковалевський, та Сокольський. Каварадоссі—д. Коломбіні. Ціни звичайні.

В середу, 10 січня, тільки одна гастроль відомої італьянської прімадонни—сопрано д-ки МАРІЇ АЛЕКСАНДРОВИЧ-АЛІЧЕ і друга гастроль відом. італьянськ. тенора д. КОЛОМБІНІ при уч. д-ки Горіної д.д. Акімова, Ковалевського, Сібірякова і Сокольського, оп. „Севильскій Цирульникъ“, муз. Россіні. Ціни бенефісні. Назнач. на цей день оп. Лакмэ відкладається до нового оповіщення.

В четвер, 11 січня, оп. „Русалка“, муз. Даргомижського. Вер. уч. Крилова, Савенко-Новоспаська, Шпіллер; д.д. Варягин, Гриньов, Ковалевський, Орішкевич.

В п'ятницю, 12 січня, вистава артілі капельдінерів, оп. „ФАУСТЪ“ (з Вальпург. Ночью) муз. Гуно. Ціни звичайні.

В суботу, 13 січня, Бенефіс Бородая вперше по відновленню оп. „РОГНѢДА“, муз. Сірова. Хор побільшено до 100 д. Фінал ост. акта виконає вся трупа. Ціни бенефісні. Білети продаються.

В неділю, 14 січня, ранком повторення спектакля „ИВАНЪ ЦАРЕВИЧЪ“ сказка на 7 оди. та „ФЕЯ-КУКОЛЪ“ балет-феєрія на 2 д. Увечері „ПИКОВАЯ ДАМА“.

На ранішні вистави ціни загально-приступні, а на вечірні звичайні. Білети на всі вистави продаються у касі що-дня від 10 год ранку до 2 год і од 5 год до кінця вистави.

Скрипки по 2 карб. 50 коп., 3 карб., 4 карб., 5 карб., 6 карб., 8 карб., 10 карб. і дорожчі.
Смички по 40 коп., 50 коп., 75 коп., 1 карб. і дорожчі.
Гитари по 3 карб. 50 коп., 4 карб. 50 коп., 5 карб., 6 карб., 7 карб. 50 коп., 10 карб. і дорожчі.
Балабайки від 1 карб. 25 коп. і дорожчі.
Кларнети та Флейти по 4 карб., 4 карб. 50 к., 5 карб., 6 карб 50 к. і дорожчі.
Гармонії россійс., італійс. строю одноряд. від 1 карб., двохрядні від 10 карб., трьохрядні від 25 карб. і дорожчі.
І всякі инші музичні струменти та все, що до них потрібно, в головному депо музичних струментів і нот
Г. І. ІНДРЖИШЕК, у Київі, Хрещатик, № 58.
Г. ч. д. 56—122

Театр Т-ва Грамотности. Сезон 1906—1907 року Дирекція І. Є. Дуван-Торцова.

У вівторок, 9 січня, „ПОВДИНОКЪ“, Купріна пер. Шев. Арх. і Нев.
У середу, 10 січня, ціни загально-приступні: „ПОЛЬСКІЙ ЕВРЕЙ“, перев. Вейнберга; 2) „ПРОДѢЛКИ СКАПЕНА“ Мольера, перев. Мещерського.
У четвер, 11 січня, „ФРИЦЪ ГЕЙТМАНЪ“ М. Дрейера.
У п'ятницю, 12 січня, „ДѢТИ СОЛНЦА“ Горького.
У суботу, 13 січня, „ГРАДУЩІЙ РАЗСВѢТЪ“ по роману Ожешко, перероб. Ільінского.
У неділю, 14 січня, раником, по зниж. ціни, „ЕВРЕИ“ Є. Чірікова.
Каса в театрі одчинена з 10 годин ранку до 3 год. дня та з 6-ти годин, до кінця вистави.
Головний адміністратор Н. Ізвольський.

Останні вісти.

— Звелено не пускати на села поступових газет. В городах будуть конфіскувати окремі числа.

— Міністерство внутрішніх справ дбае про те, щоб сполучити всі праві партії в одну спілку. „Слово“ заявляе, що коли Федорова запрошено було пристати до спілки з мирнообновленцями—то він поставив такі вимоги: мирнообновленці мусять викреслити з своєї програми „отчужденіе землі та автономію окраїн. Умови ці принято.

— „Новое Время“ пише: міністерство внутрішніх справ пояснило, що особ, яких тягнуть до суду за злочинства, зазначені в ст. 7 „положенія о виборах“, треба зараз же виключати із списків.

— В Петербурзі в театрі Неметті пристав заборонив промовляти письменнику Водовозову, як виборцеві з другого участку.

— В Калашниковій біржі в Петербурзі було зібрання, на якому промовляли кадети. Коли почав промову соц.-демократ, поліція закрила зібрання.

— „Новое Время“ одкрило Америку: серед петербургських священиків чимало прихильників партії „народної свободи.“

— На виборах уповажнених од робітників обібрано скрізь соціял-демократів, або соціял-революціонерів.

— В Ростові на Дону з „союзомъ истинно-русскихъ людей“ трапилась несподіванка: частина „союзників“ постановила голосувати за кандидатів лівих партій.

Державні фінанси в 1906 році.

Минулий рік в історії державного господарства Росії являється одним з найтрудніших моментів, які тільки доводилось перебувати державі в протязі многовікового життя свого. Вперше за цілий ряд літ в державному росписові на 1906 р, було отверто показано дефіцит в сумі 481 мил. руб. Це не значило ще, що за попередні роки таких дефіцітів не було; навпаки, обидва роки японської війни (1904 і 1905) дали дефіцити: перший 317,1 мил. р., а другий 215 мил. р. Але тоді була в запасі так звана „свободная наличность государств. казначейства“, т. е. заздалегідь добуті через позичку суми, які могли ще покрити дефіцит. Про те вже в 1905 р. такої „наличности“ державного казначейства лишилося всього коло 62 мил. руб. До того-ж умови державного господарства в 1905 р. були настільки важні, що міністерство фінансів не тільки не мало спроможности лишити щось з „свободной наличности“ на 1906 р., а навіть не могло виконати всіх призначених на цей рік видатків. Таких видатків на 1906 р. лишилося 180 мил. р.; до цієї суми ще треба додати 150 мил. р., які позичено у квітні 1905 р. і які треба було виплатити в 1906 р. От через що міністерство фінансів, складаючи роспис доходів та видатків на 1906 р,, ніяк не могло промовчати про недостачу 481 м. р. Але, як бачимо, ця сума не зовсім точна, бо до неї треба додати 330 мил. р., що лишалися від роспису 1905 р. Таким чином дійсна цифра дефіциту по роспису 1906 р. повинна бути 811 мил. р.—сума, якої не знала, здається жадна держава світа! Тим часом надзвичайні умови державного життя в протязі минулого року ще побільшили дефіцит: недорід хліба в десятках губерній примусив назначити 80 мил. р. (70 мил., а потім ще 10) на запомогу голодним селянам; виявилося, далі, що Японія вимагає за содержування наших бранців ще 25 мил. р., та на инші несподівані видатки пішло 57 мил. р. (більшість яких витрачено на військо і поліцію); всього в протязі минулого року було асігновано 162 мил. р. Прилічивши цю суму до дефіциту по росписові, будемо мати 973 мил. р. надзвичайних видатків, які доконче треба було зробити в протязі 1906 р. Покрити такий колосальний дефіцит звичайними способами—нічого було й думати. Вже попередні роки війни вичерпали економічні запаси, заводити нові податки було небезпечно, бо напруженість державного податкового апарату досягла вже найвищого пункту. Порівнюючи цифри державних доходів за роки 1901—1905, можна спостерегти, що в останні роки, не вважаючи на побільшення податків і людности, державні доходи вже не побільшуються в такій мірі, як раніше, а навпаки зменшуються:

Роки:	Державні дох. в милійон. руб.	Більш + Менш —
1901	1.799,5	+ 95,3 мил. р.
1902	1.905,4	+ 105,9 „
1903	2.031,8	+ 126,4 „
1904	2.018,3	— 13,5 „
1905	2.024,6	+ 6,3 „

Головним джерелом побільшення доходів за останні роки являється поперед усього монополія. З офіціяльних відомостей про вплив державних доходів в протязі 1906 р. видно, що в минулому році доходів прибуло на 200 мил. більш, як в 1905 р. (цифра ця ще не провірена). Цей факт ще не свідчить про поліпшення матеріяльного добробуту народа, бо більшість цієї суми приходиться на прибуток від монополії, від залізних дорог (як і в попередні роки) та на доходи, що були відложені в 1905 р. (акцизи: тютюновий, сахарний і нафтяний). Коли одкинути ці суми прибутку, то всі инші джерела доходів дадуть навіть менш, ніж дали в 1905 р.

Таким чином загальне важке становище добробуту народа й держави не давало жадної надії через побільшення джерел доходів та через підвищення теперішніх податків добути стільки коштів, щоб можна було покрити дефіцит. Зменшення державних видатків, як би воно було зроблене безсторонне й розумно, могло б дати значну поміч державному скарбові; але бюрократія не могла тай не хотіла ужити цього способу в повній мірі і в зазначеному напрямкові. Як свідчить офіціяльне повідомлення (промова міністра фінансів 30 липця телеграма петерб. тел. аг. від 17 сентября 1906 р.), через зменшення призначених росписом видатків добуто всього 20 мил. руб. Це ж саме повідомлення згадуе ще ось які джерела на покриття надзвичайних видатків 1906 р.: 24 мил. р., що лишилися від попередніх років—та 5 мил. р. спеціяльних капіталів, разом 29 мил. р. Всі оці суми, вмісті з 200 мил. руб. (?) доходів зверх роспису, дають 249 мил. руб., які міністерство фінансів могло ужити на покриття дефіциту. Лишалося ще 724 мил. р., яких уже не було жадної можливости покрити звичайними способами, а треба було десь позичати. У квітні, перед самим зібранням Державної Думи, правительство позичило на дуже тяжких умовах 677 мил. р., та в жовтні випустило ренти на 50 мил. руб.; всього позичкою здобуто було—711,7 мил. р. Таким чином, з 973 мил. руб. дефіциту лишилося ще 13 мил. р., яких уже немае чим покрити.—Такі відомости про державні фінанси маємо ми з офіціяльного джерела. Але треба пригадати, що це джерело з'явилося зараз після оголошення в закордонній і російській пресі відомого листа міністра фінансів д. Коковцева до предсідателя Ради міністрів д. Столипіна і, розуміється, мало головною метою зменшити негарне враження від цього листа і довести, що, поки що „все обстоитъ благополучно“. Через оце все не можна давати повної віри усім рахункам, що мали джерелом найбільш зацікавлене в цій справі міністерство. Навпаки, жива дійсність показувала зовсім инше.

(Кінець буде).

Про мову.

Між тими несчисленними язвами, гіршими від єгипетських, які точать українство, дуже важне місце займають суперечки про мову, правопись. Скільки непорозумінь, ростічи, неохоти вони викликали й викликають далі! Як руйнуть і без того слабкі сили нашої інтеллігенції, як деморалізують публіку з народа та пів інтеллігенції! Просто се наше національне лихо! Хоч воно й слабне та зникае там, де національна свідомість і розвій поступають значнійше, але там власне, де наш національний рух найслабший, найтоньший, там він найгірше й рветься від сих боїв за слова, за якими люде тратять і сили і охоту до діл.

Буяли сі бої за слова по цілій землі нашій, „від Карпатів аж до Дону.“ В Галичині, в перших початках народнього руху люде не бачили нічого важнійшого над суперечки про те, в якій мірі книжна, літературна мова мяе черпати з діалектів народніх, а в якій мірі основуватися на старій книжній мові. П'ятидесяті й шістдесяті роки, найглухіші часи, коли галицьке громадянство в пітьмах реакції зовсім збилося на бездорожя, навіки стративши безцінний для політичного і культурного свого розвою час,—сі найтемнійші часи були власне наповнені суперечками про мову й правопись. І коли живіщі елементи громадянства, що стали провідниками руху народнього, демократичного, українського, скоро обтрусили з себе схоластичні суперечки, то реакціонна, т. зв. старороська' або як тепер її звуть звичайно—москвофильська частина галицького громадянства, зісталася й по теперішній день з наморокамі, забитими тими язиковими й правописними суперечками. Фонетичну правопись, заведену в галицьких школах, урядах, народніх українських виданнях, вони досі уважають мабуть найбільшою бідою, яка коли небудь спадала на галицьку землю. Раз-у-раз піднімають гадку про те, щоб вислати депутацію до цісаря та просити, аби скасував фонетику. Далі чубляться вони за мову між собою і з „українцями“, а за тими суперечками про мову і правопись лишають облогом, з своєї сторони, поле просвітньої й культурної роботи, де працюють головно ті, які обминають сі язикові суперечки на далі, пізнійшим поколінням зіставляють відберати кукіль від зерна, а пильнують того, щоб на тій мові, яка виробилася вже і виробляється далі, дати як найбільше реального знання, освітнього, культурного й політичного матеріялу свому громадянству, свому народові.

І на Україні російській найтемнійші часи—сімдесяті і вісімдесяті роки, по указі 1876 року, також кишіли суперечками про мову й правопись. І підіймали сісуперечки, як у Галичині москвофіли, так і тут переважно люде мало прихильні або й зовсім неприхильні розвоєві української народности, далекі від народа, від його освітних і культурних інтересів. Неохочі до нового літературного українського руху, вони нападалися на українські писання, чіпляючися незвичайних для них або на ново-утворених слів—„кованних“, як вони говорили: докоряли українським письменникам, що вони пишуть мовою не народньою, видуманою; жадали, аби книжки українські писано „мовою Котляревського, Квітки, Шевченка“. Їх закиди підхоплювали й далі розвивали вже явні вороги українства, висловлюючи ріжні „словечка“, щоб збридити публиці нову українську літературу, та приготовляли мотиви й оправдання для правительственних репресій своїми поголосками, що український рух, літературну мову, літературу *умисно* творять кружки сепаратистів, „нав'язуючи“ народові небувалі, незвісні йому стремління, видуману, нікому незрозумілу мову, вікому непотрібну літературу. Як відомо, правительственні заборони мотивувалися та боронилися покликами на такі голоси „большинства малороссовъ“. З другого боку великій частині українського громадянства, байдужій для національних інтересів, відірваній від народу, від народньої мови, така „критика“ української літературної мови давала оправдання її недбальства, байдужности, національного ренегатсва, і вона теж охоче повторяла балачки про „ковані“ слова, „видуману мову“, і т. д. люде ж, заінтересовані народнім українським рухом, щоб не підливати оливи в огонь, не давати нового матеріялу неприхильникам українства, старалися обминати критику мови. Вони зрідка виступали з нею, а роботу над її виробленням вели потиху, обмінюючись з товаришами замітками своїми, вносячи поправки, показуючи на невідповідність того, чи иншого вислову, але рідко виступали з тим в пресі.

І так от на Україні російській, так само як і в Галичині язикові нападки, суперечки, глузування зісталися при людях далеких від літературного українського руху, мало навіть ознайомлених з українською мовою, і літературною, і живою. За нападками на слова „ковані“ пішли

глузування, нарікання на слова „галицькі“. Ними виправдували свою байдужість і недбальство ріжні люде, які „не мали часу“, а головно-охоти познайомитися ближче з українським письменством, з літературною мовою: не можуть, мовляв, стерпіти „галицьких“ слів, і через те не хочуть читати книжок чи газет, писаних такою незрозумілою мовою. І хоч потім виявлялося дуже часто, що слово, яке так образило народне чуття шановного земляка, зовсім не галицьке, а народне українське, або утворене на Україні, українськими письменниками, — дарма! Шановний земляк і український патріот, „не внимая аргументамъ“, вже відкинув одну, другу, третю українську книжку, журнал, газету, загнав оцим сім кольок в печінки редакторам, авторам і видавцям, які будуть довго ломити собі голову, якою б такою українською мовою писати, щоб вона була зрозуміла, привабна і мила українським землякам, що давно забули (або й ніколи незнали) українську мову, — і почвалав собі до єдиної зрозумілої, єдиної рідної й близької усім таким „правдивим Українцям“ — російської книжки чи газети.

(Далі буде)

М. Грушевський.

Невдалі учні.

Недавно д. М[1] в докладно написаній статі *), присвяченій соціял-демократичним „ассіміляторам в українському убранню“, звернув на сторінках „Рада“ увагу вкраїнського громадянства на ненормальну, з погляду украинських народніх мас, діяльність „Украінскаго Союза“ (Спілки) Рос.-Соц.-Дем. Раб. Партії. Д. М[1] зауважив між иншим, що те нехтування національними домаганнями і національними інтересами українського народу, яке виявляла завше в своїй діяльности „Спілка“ і яке виразно виступило особливо тепер саме, як почалась виборча агітація до другої Думи, свідчить між иншим і про те, що „Спілка“ нехтує навіть програмою тієї партії, до якої вона належить. До тієї ілюстрації, яку подав автор статі „Ассіміляторы в українському вбранню“ я хотів би навести ще одну.

В „Спутникѣ Избирателя“ додаток до журналу „Наша Доля“ № 3, надруковано виборчу платформу Російської Соціял-Демократичної Робітничої Партії. В пункті 6-му цієї платформи (чорним по білому) прописано: Соціял-демократія Російська домагається, „щоб всі національности, що живуть в Росії, мали однакові права і одержали волю для самовизначення (Самоопредѣленія), т. є. право порядкувати своєю долею. Щоб в місцевостях, де мешкають „не русскія“ народности, останні могли користуватися в школах, судових і державних інституціях своєю рідною мовою. У вільній Росії не має місця гніту одних націй над другими“. Не можна сказати, щоб ця „декларація“ російської соціял-демократичної партії могла задовольнити не державні нації російської держави. Програмова позиція російських соціял-демократів, що до національного питання відзначається в наведеній цітаті певним оппортунізмом і занадто загальними рисами; за ними не видко реального змісту і конкретних політико-юридичних формул розвязання національного питання в Росії.

*) Рада ч.ч. 84 і 85.

Звичайна річ, така позіція для партії, яка повстає проти всякого гніту, де б і в яких би формах він не виявлявся, не може бути доказом ні її високого політичного розвою, ні уміння притягти на свій бік прихильність національно-пригнічених народів Росії взагалі і соціяльно пригніченого класу цих народів з окрема. Бо ж справді сказати, що ми засуджуємо і повстаємо проти національного утиску—ще мало. Треба ясно показати і ті конкретні засоби, що забезпечуть пригнічені нації від національного утиску, себ то: крім негативної позіції до національного утиску треба ще подати і позитивне розвязання національного питання в формі тих чи иншихполітико-юридичних формул. Останнього елементу то ми й не бачимо ні в програмі, ні в діяльности російської соціял-демократії. Немає його і в пункті 6 виборчої платформи згаданної партії. Та не дивлячись на це, платформа ся в національній справі як небо від землі відріжняється від такої платформи, Української Спілки“. Остання а ні одним словом, а ні одним згуком не згадує про те, як вона ставиться до тієї національної кривди, яку зазнає ось уже цілі століття український народ, і яку найбільш відчувають соціяльно-пригнічені класи цього народу, такі, як от робітники або селянство.

Очевидячки, Краєва організація Рос. С.-Демократії на Україні „Українська Спілка“ по своєму індівідуалізує національну програму цілої партії і коли ця остання потроху починає зсуватись з тієї „мертвої точки“, на якій вона досі стояла, що до національного питання, то окрема частина партії — „Український Союз“—ще спочиває „тихим сном“, виявляючи цим свою нездатність налити в певні теоретично-програмові формули живого реального змісту і допомогти вкраїнським народнім масам в їх політично-національному розвою.

Спочиваючи таким чином на догматичному ліжкові, невдалі учні Російської Соціял-Демократії можуть „проспати“ національне відродження вкраїнської нації і ті обов'язки, які вони мусять виконати в цій справі, яко оборонці прав покривжених!..

С. Петлюра.

З газет та журналів.

*** Весною цього року мають відбутися вибори до австрійського парламента, вже на основі нового виборчого закона, що заводить вселюдне, безпосередне, рівне й тайне голосування. З приводу цієї демократизації австрійського парламентаризма, д. Вол. Темницький в „Ділі (ч. 1) порушує дуже важний бік громадського життя, а саме свободу зборів. По теперішнім законам в Австрії у виборчий період панує повна свобода зборів для виборців, значить, ті, що мають право голосу, можуть збіратися без повідомлення власти й радити над вибрами. Ця свобода зборів має тільки одно обмеження: збіратися можна тільки в будинку, а не на вільному місці.

Таке обмеження—на думку д. Темницького—являлося конечним наслідком давньої виборчої ординації, яка признавала виборче право лиш посідаючим верствам; коли отже тільки незначна частина людности користувалась правом голосування, то й закон про збори, даючи полегкости виборцям за для порозуміння, мусив мати на увазі тільки ту частину упривілейованих, та із за питомого собі консерватизму й остраху перед роз'агітованням мас, при помочі виборчих кличів пильно глядів, щоб як-раз дорогою таких фізично-технічних перешкод удержати маси народу з далека від політичного руху, що звичайно найбільше оживлюється під час росписання виборів.

Тепер, коли всі дорослі мущини дістали право голосу, вище наведені причини одпали, навпаки, новий виборчий закон вимагає, щоб в передвиборчих зборах усі виборці мали змогу брати участь, а це станеться тоді, коли в виборчий період і збори на вільному місці користуватимуться такою свободою, як збори в будинку. Отже д. Темницький заявив українських послів в австрійському парламенті, щоб вони ще перед кінцем парламентарної сесії поставили нагле внесення на зміну закона про збори в тому напрямі, щоб в виборчий період можна було без повідомлення й контролю властей скликати збори не тільки в будинку, але й на вільному місці.

Крім вище поданих загальних причин, галицькі українці—на думку д Темницького, мають ще й окремі причини, щоб домагатися такої зміни закона про збори. По селах і містечках, де галицькі українці головно вестимуть виборчу агітацію, нема більших будинків на зборя, через що не можна скликати більших зборів бо в селянській хаті не зміститься більше 30—60, а в селянській стодолі 100—150 душ. Крім того, збори на вільному місці звертають на себе увагу людности і приманюють часто таких, що в їх свідомість ще така слаба, що вони не прийшли би на збори в будинок.

Треба сказати, що виводи д. Темницького зовсім справедливі і коли б справді вдалося ще в старому парлементі змінити закон про збори у вказаному ним напрямі, то це була б велика полегкість у виборчій агітації для демократичних, народніх партій.

*** Американська „Свобода“ дає в новорічному числі огляд українського життя в Америці за минулий рік, зазначивши важніші факти в злучених Державах з того життя, як щорічні збори українських товариств, складки на потреби галицької й російської України і т. д., газета пише:

Із зборів найважніший був з'їзд „Руського Народного Союза“ (економічна організація українських робітників), бо він зовсім зреформував цю організацію і звернув її на новий шлях. З того часу почався швидкий зріст союза і до нього приступає богато нових членів.

Складки на „Боевий Фонд“ у Галичині (матеріяльна запомога українським партіям у Галичині для боротьби за виборчу реформу) і на у. с.-д. р. п. показали, що в Америці маємо вже чи-мале число українців, яким не байдужа доля їх братів у старім краю і які не одмовляються помогти їм у потребі.

Гарним об'явом треба вважати те, що між українцями притихла трохи сварка по газетах та по колоніях. За те до невідрадних фактів треба зачислити, що три видавництва перестали виходити, а католицькі епископи що-раз міцніше затягають петлю на шиї українців-уніятів на полі церковного життя.

Заробітки в злучених Державах були взагалі добрі.

В Канаді замітніші події такі: організація кількадесятьох українсько-англійських шкіл, заснування читальні в Вінніпегу, та дому Товариства ім. Шевченка там-же, заснування Канадійсько „Руського Народного Союза“ й Вільнодумної Української Федерації, з'їзду незалежної церкви, заложення нових читалень. Жнива в Канаді випали взагалі дуже добре, що причинилося чимало до поліпшення матеріяльного стану українських хліборобів.

Про українців у Бразилії не можна богато сказати. Їх і небагато й вони не виявляють нічого особливого в своїм житю. Боротьба уніятських монахів Василіян зі світськими людьми йде далі; помер одинокий уніятський священик о. Роздольський. Деякі українці заявляли публично свої австрійські вірнопідданчі почування...

По Росії.

— **Справа Гурко-Лідваль.** Сьогодня надруковано Всеподданче донесення комісії Голубева в справі Гурко, та широкомовні пояснення самого Гурко. Офіціяльний документ містить в собі 3,000 рядків. Подаємо з нього важнійші пункти. Виявилось, що Гурко віддає всю справу людині, якої не знав і не бачив раніше ніколи. Просто вражають пояснення Гурко, ніби він не мав можливости дізнатись про те, що таке есть фірма Лідваль. Тим часом товариш міністра внутрішніх справ мав кожну хвилину всі засоби, щоб дознатись про те, про що потім і дізнались, що уславлене товариство було товариством на вірі з капіталом 1500 карб.: 1,000 карб. були шведського підданця Лідваля, а 500 особи, що не схотіла повідомити про своє ймення. Виявилось, що жадного нерухомого майна Лідваль не мав в Петербурзі, що банки й банкири, яких він називав своїми,—мали з ним незначні операції. Найближчий помішник Гурко Літвінів виявив злочинну інертність, коли йому доручили зібрати відомости про те, як доставляє Лідваль хліб у Нижегородській, та Пензенській губ. Д. Літвінів зовсім не вважав потрібним хоч як не будь забезпечити скарб од можливих втрат. Він поставив в умови договору пункт про видачу, без жадного забезпечення з боку Лідваля, авансу у 800,000 карбованців. Але більш усього вражає в цій справі те, що два тиждні тільки раніше, як сталась умова між Гурком, та Лідвалем, сам Гурко з особливою продовольчою радою, що одбувалась при міністерстві, прийшов до переконання, що бажано і треба доручити закуповувати хліб *місцевим іхституціям*. Ця постанова була стверджена міністром внутрішніх справ 5 сент., а 20 того-ж місяця всю справу харчування голодних доручили нікому невідомому Лідваю.

Всі здобутки слідчої комісії стверджують цілком все те, що було надруковано в газетах. Між иншим Гурко обвинувачують і за те, що він офіціяльно виправдовувався проти обвинувачень „Рѣчи“, і що подавав для цього офіціяльно цілком невірні факти. Що до самого Гурко, то комісія завважає те, що він ставився до всієї справи з надзвичайною самопевністю. Не обговорюючи справи у земському одділі,—сам своєю волею давав усякі накази. Визнали також незаконні вчинки губернатора нижегор. Фредерикса, віце-губернатора Бірюкова, та нижегородського губернського присутствія.

Комісія постановила, що вчинки Гурко та Лідваля належать до злочинств по службі державній.

Обвинувачування Гурко та Лідваля в злочинствах по службі державній звернули на себе Височайшу увагу. Вчинки нижегородських інституції передано на розгляд сенатові.

— **В Пензі найдено фабрику бомб.** (Товарищ.)

— **До питання про саратовський університет.** Міністерство народньої просвіти одержало телеграму астраханської городської думи. В цій телеграмі астрах. город. дума прилучається до прохання Саратовської думи про те, щоб університет одчинено було у Саратові. До того ж астрах. дума висловлює бажання, щоб у Саратові було засновано самостійний університет, щоб не переводили його з Варшави, бо з того станеться кривда цілому польскому краєві. Як відомо, саратовська гор. дума одноголосно призначила на будования університету милійон карбованців. (Сегодня).

— Міністр юстіції, як відомо, циркулярно запропонував председателям окружних судів, та палат побільшити уголовні репресії в справах політичних Д. Завадський, голова харьківської судебної палати, діставши такий циркуляр, одмовив міністрові, що кожний совістливий суддя повинен слухати голосу розуму та сумління, та закону, а не наказів уряду. За цю одповідь д. Завадського увільнили з посади, та запросили лиш до сенату. Почесна кара занадто самостійному судді! (Сегодня).

— „Русь“ переказує, що засланих членів ради робітничих депутатів будуть везти через Вологду, Пермь, Єкатеринбург та Тюмень. Місцем заслання буде північна частина Тобольської губ. Десять чоловік буде заслано в Березівський повіт; чотирьох—в Обдорський; Хрустолева-Носаря Троцького та др. буде заслано у село Ломакино, Березівського повіту.

— **До арешту на Васил. Острові.** Як виявилося, особи, яких заарештовано 31 грудня на Вас. Остр. зібрались випадково, щоб зустріти Новий Рік. Молодь і готувалася до веселого свята, варили „пельмені“, бо здебільшого усі були сібіряки. Перетрусивши всіх, поліція не знайшла нічого небезпечного. Противився поліції один тільки Сурба, господарь помешкання, що потім і застрелився. Револьвер був тільки в його. Тим часом, „Русь“ переказує, що всіх заарештованих мають оддати військовому-польовому суду.

Охранна поліція наказує робити труси в приватних помешканнях тільки в день. Всі поліцейські мусять бути під час трусів в панцирях.

— Останнім часом поліція затримала багато особ, що поприїздили до Петерб. з поїздами. (Сегодня).

— **Нові чутки про державні позички.** Цими днями нагло виїхав за кордон директор тутешнього учетного та ссудного банку Я. І. Утін; він має поробити якісь нові фінансові комбінації. Спільна рада д. Утіна, а також Вишнеградського, та Барка, директорів С.-Петер. міжнарод. та Волжсько-Камського банку, з представниками закордонних фінансових гуртів одбувається зараз у Парижі; в цій раді приймає участь також представник тутешнього російського банку. В тутешніх фінансових колах кажуть, що нова державна позичка неможлива без дозволу Державної Думи. Тим часом, переказує „Русь“, чутки йдуть про можливість нової позички у маї місяці цього року.

— **Хто попаював з Лідвалем його аванс?** „Русь“ приходить до переконання, що не сам Лідваль забрав до своїх рук всього аванса 800,000 к. Другого дня, як сталася умова Гурко з Лідвалем, на ймення Лідваля виписали асігновку на 800,000 карб., але Лідваль не забрав всіх тих тисяч до своїх рук. Кажуть, що якийсь д. Новоселів паював той аванс між участникам підряду. Але ймення тих добродіїв ні кому невідомі. Тільки державна власть, каже часопись, добула б правди, коли б взяла від банків рахунки д. Гурко та Лідваля.

— **Військове міністерство опинилося** тепер в нечуванно-критичнім фінансовім становищі. Аби удержувати армію, що лишилася після руссько-японської війни пильнувати нашої границі на Далекому Сході, неодмінно треба мати 73 милійони на рік. Міністерство ж фінансів не має жадної можливости дати військовому міністерству хоч десяту частину цієї суми. Довго бідкувався генеральний штаб, аж поки добув 2 милійони на „квартирное довольствіе“ офіцерам, що стоять над Волгою.

Що саме зробило вертеп таким популярним?

Вже перед тим було зазначено, що вертеп—це комбінація релігійної різдвяної драми з ляльковим театром. Різдвяні святки на Україні належать до найбільше популярних празників. В час їх ще перед появою вертепа існувало (й досі існує) багато ріжних обрядів, колядок та пісень почасти на пів-поганського, почасти християнського характеру. На тлі таких обрядів в звязку з церковним богослуженням витворився рід драми—зрештою, як знаємо, були тут вже перед тим різдвяні містерії—де представлювано важніші події та обставини Різдва Христового, як напр. поклін пастухів, поклін волхвів, різня вифлеємських дітей і т. п. Це й була перша духовна частина вертепу. Само собою розуміється, що вже в представленню сеї части народня фантазія не дуже то звертала уваги на догми й науку церкви про Різдво, а більше своїми міркуваннями на цю тему, закрашуючи де-які сцені тої драми своєрідним юмором. Словом, те представлення не багато відріжнялося від представлення в різдвяних віршах, яких безперечно багато увійшло в вертеп. Ось як в одній з них змальовано радість бідних мучеників у пеклі, коли Адам сповістив їх про народження Христа.

... І увесь тут загуде люд, мов літом ті бджоли;
Побрав жінок, ведуть в танок, затикавши поли.
Тій бичка, ті козачка, ті горлицю скачуть,
Самі ж старі, сидя в шатрі, од радости плачуть.
Пророк Давид там же сидить і на кобзу іграє,
Пісню святу Спасу Христу з псалтирі читає.
Чорнявий Хам сидить теж там і ріже в сопілку,
Сам добре пье і всім дає квартою горілку. і т. д.“

Український вертеп.

Дня 3 і 4 сього місяця заходами д-ія Стешенка виставлено тут у Київі старинний український вертеп, що давнійше скрізь по всій Україні був дуже популярним, а по-де-куди, напр. в Галичині, вистави його й досі відбуваються. З сього приводу ми хочемо сказати де-що більше про вертеп, як твір української народньої творчости.

Щоб докладнійше пояснити, що таке наш вертеп, скажемо попереду де-кільки слів про старинний український театр, бо вертеп був його найпопулярнійшою формою. В основу нашого давнього, як і усякого иншого театру, лягли два елементи: елемент духовний—містерії, перейнятий з західної Европи, й елемент народний. Так воно було і в західній Европі, де геть-то перед настанням християнства відбувалися ріжні поганські видовища. Християнська церква даремне силкувалася ті видовища, як останки поганства викорінити і вкінці сама взяла їх в свою службу, даючи свої драматичні вистави, в котрих представлювано головні моменти і догми християнської релігії, як різдво Христове, страждання, воскресення і т. д. Се були власне згадані містерії, з котрих потім розвинулися духовні драми. З часом, коли для лішого зрозуміння замість латинської мови, вийшли в містерії мови народні, а в виставах побіч духовних стали брати участь і світські люде, до духовних драм втискався поволі світський елемент, головно ж народні обряди, сяк так пов'язані з церковними і комічно-сатиричні сцени з народнього життя. Сих останніх назбиралося з часом так багато, що приходилось виділяти їх в одну окрему цілість, звану інтермедією і інтерлюдією,—властиво кажучи народню комедію. Сим способом витворився подвійний характер такої містеріяльної драми, яка значить складалася тепер з містерії, як напр. різдвяної, великодної і т. д. і з чисто світських побутових народніх сцен. Одначе сі останні взяли таку перевагу над духовними, яким не раз просто суперечили, що в XVI в. церква мусила вигнати ті вистави з своїх стін на улицю, а через це така драма ще більш віддалилася від її первісного духовного характеру.

Поруч із згаданою духовною драмою, де ролі виконували живі люде, існувала і розвивалася скрізь в Азії, Европі і Африці від дуже давніх часів так звана „лялькова драма“, в котрій, як се вже можна бачити з назви, ролі виконували не живі люде, а ляльки. По найновійшим дослідам „ляльковий“ театр може навіть старший від живого, а вітчина його, здається, Індія. Відомо, що сей театр існував аж в давнім Єгипті. Греції й потім розширився в середніх віках по всій Европі, а потім, не відомо тільки коли, дістався на Україну. В кожнім разі можемо сказати напевно, що такі вистави були тут вже в XVI віці, і давали їх тут вандрівні грачі так звані „скоморохи“. Такі ляльові вистави в Москві в 1636—39 р. бачив німецький подорожник Олеарій. Що до змісту вистав в такому театрі, то треба сказати, що ляльковий театр від найдавнійших часів мав чисто світський характер, малював типи та ситуації буденного життя майже виключаючи релігійні теми.

Коли приглянутися до нашого вертепу, то виходить, що се було сполучення релігійної драми з ляльковим театром.

Різдвяну драму й інтермедії зведено до мініятюри і в таких зменьшених формах представлення різдвяної драми й інтермедії перенесено на сцену ляльковогo театру. Се те саме, що у Поляків називається „szopka“. Така комбінація, себто перенесення різдвяної драми до ляльковогo театру була викликана потребою. Вийшовши з церковної огорожі, містерія мусила придумати такий грунт для своєї вистави, на якому могла б вона всюди легко відбуватися. Для сього, як раз підходив ляльковий театр відповідно приладжений.

Перше, ніж прийти до змісту й характеру вертепної вистави, подамо опис того, що в найвузшому розумінню називається вертепом. Се переносний двоповерховий ящик, збудований з дощок і картона. В горішнім поверху представлено ясла, дитину Ісуса, Марію, Йосифа і се—Вифлеєм і тут ві бувається перша частина вертепної вистави—містерія. В долішнім поверсі площа і трон Ірода. Підлогу вкрито футром для того, щоб не було видно розколини, в котрій рухаються фігурки. Кожду фігурку прикріплено до дроту і тим дротом можна виповаджувати фігурки на сцену й посувати їх в потрібнім напрямі. В тім долішнім поверсі відграються сцени світського змісту; друга частина вистави—інтермедія. Розмову від ляльок ведуть укриті за вертепом дяки, школярі, чи просто колядники, говорячи то тонким голосом, то басом, відповідно до потреби.

Коли саме повстав на Україні вертеп—докладно сказати не можна. Певне тільки, що в такім виді, як записано, він на Україні був не раньше першої половини XVII століття, хоч до не давна у де-кого була думка, що почався вертеп на Україні ще при кінці XVI віку. Певна річ, що де-які складові частини вертепу в такій чи иншій формі, як, наприклад, поодинокі діалоги, вірші і т. п., могли істнувати і мабуть істнували вже й перед тим. Як сказано, вертеп був найпопулярнійшою формою українського театру. Про популярність його навіть і по за межами української землі може свідчити хоча би той факт, що вертеп за короткий час захопив широкі територіяльні круги; вже в половині XVIII століття про вертеп знали і виставляли його на Сібірі, куди його занесли Українці. А й тепер, коли на Україні, виключаючи Галичину, про вертеп і слух загув, останніми часами, віднайдено його виставу, розуміється в сильно зміненій і покаліченій на московський лад формі, в губерніях по

Зміст першої частини вертепа (придержуємося головною записі Н. Маркевича, зробленої десь в половині XIX століття) менше більше такий. На сцену виходить паламарь і, закликаючи людей, щоб вставали зі сну та сповіщали про нарождення Христа, дзвонить. Поклін пастухів Христові—дитині, зустріч трьох волхвів з Іродом по дорозі до Вифлеєму та розмова з ним. Поклін волхвів Христові у Вифлеємі. Наказ Ірода вирізати усі дїти й сцена між ним та Рахилею. Прихід смерти й чорта до Ірода і його кінець. У відповідних місцях співає схований за сценою хор, що, так сказати, виконує ролю коментатора поодиноких епізодів.

Ся перша частина, хоч від неї і пішла назва вертепа, не грає в ній головної ролі, як се могло б на перший погляд здаватися. Це найліпше видно з того, що в иншихзаписях вона не має навіть таких розмірів і такої повноти, як тут, а обмежується тільки кількома сценами, які иноді тільки легко зазначено. Вона прислужилася вертепові стільки, що *дала нагоду* розвинутися другій світській частині, на котрій лежить уся вага вертепа і його значіння.

Вигнана з церкви разом з містерією інтерлюдія пішла в повнім того слова значінню між народ й тут, на улиці, по світських домах визволилася цілковито з під переваги духовної драми і, переродившись в чисто народню комедію, стала центром вертепної вистави. Отся власне частина представляє собою цілий ряд веселих сцен, або схоплених цілком з життя, або видуманих фантазією автора чи авторів. Се й дає народньому юморові можливість вивести перед глядачів цілу колекцію ріжних сатиричних типів, осіб і характерів, з яких народ любить сміятися і таких, яких народ поважає. Дотепні автори вертепу в деяких сценах иноді в кількох влучних словах як найкраще зазначили найбільше характеристичні риси таких типів. Характерну прикмету українського вертепу стано-

на Далекому Сході. Як багато не вистачає грошей в міністерстві фінансів, доводить той факт, що до останнього часу, сливе весь інвентарь, та всякий припас військовий, що лишився після війни, лежав під голим небом, не маючи жадного захисту від негоди. (Стол. Почта)

— **За особисті послуги** ген. Мелер.-Закомельскому мають видати (уже другий раз) запомогу в три тисячі карбованців (Стол. Почта).

— **Відозва сполученного російського дворянства до виборців.** У цій відозві одбилися всі характерні риси „союза русскаго народа." Відозва цілком перенята брехнею, і рахує лише на темність народу. Але народ все добре розуміє і багато де чого знає. Ошукати його не легко. І сполучені дворяне даремно сподіваються справити велике враження, коли плетуть такі дурниці: „трудовики не визнають ні Бога, ні царя, ні віри Христової," „кожен робітник не повинен ставати у найми ні до кого, ні на польові роботи, ні на фабрику, ні до послуги." „Кадети та трудовики хотять, щоб євреї, вороги віри Христової позаймали всі державні посади." Кого хотять ошукати цією брехнею панове сполучені дворяне? Перший волосний писарь насміється в цих оборонців старого ладу, життям засудженого на смерть. (Р. Слово.)

— **Передвиборчий циркуляр.** Міністерство внутрішніх справ розіслало цими днями циркуляр, в якому наказує адміністрації по можливости частіше повідомлять міністерство про те, як ідуть вибори до Державної Думи; сповіщати про ріжні блоки та згоди між ріжними партіями. Цензори повинні переглядать усю літературу передвиборчої агітації, конфіскувати її, а коли треба то доручати справу і судові, позивати авторів агітаційної літератури. Цей циркуляр губернатори мають розсилати земським начальникам, та повітовим справникам. (Товарищъ.)

— **Передвиборчі перспективи.** „Крим Вістник" повідомляє, що в багатьох місцях тавр. губернії агітація „союза русскаго народа" викликає страшенне обурення серед селян. Виборщиками вибирають опозіційних селян. „Орл. Вістник" додає, що те ж твориться і серед селян орловської губ.

— **Друга перемога лівих.** У Клиниці під час виборів пройшли всі поступові кандидати, не вважаючи на блок правих.

— **У Лодзі роспочався голод.** Лодзинський окружний комітет польської соціялістичної партії звернувся з відозвою до селян, у якій запрошує їх дати запомогу робітникам, що лишились, через локаут, без жадного заробітку. Запомогу просять робити не грошима, а харчами, що селянам і зручніше зробити. Як подає Zagon селяне жертвують охоче, а про те, 100000 ч. все ж сидить без хліба.

— **Як одночасну запомогу удова сп-б. градон. фон-дер-Лауниц.** вже одержала 5000 карб., тепер, кажуть, що їй знову дадуть побільшену пенсію—6 000 карб. на рік. (Столичная Почта).

— **Легалізація.** Град. в Петербурзі легалізував товариство „Россія для русских". Мета товариства: розвити і зміцнити національно-руське самопізнання, православну віру, любов до рідного краю, до престолу, з'єднуючи всіх руських людей всіх станів, і повстати проти космополітизму (також і народничества, невірря, та проти всього, що руйнує, державний лад. (Стол. Почта).

— **Покликано нарешті до одповіді і статс секретаря Безобразова.** Вимагають од д. Безобразова, щоб він дав свої пояснення в справі концесій на Ялу. Безобразов мусить показати всі рахунки приходо-росходних сум за часи його порядкування справами концесії. Після пояснення Безобразова справу має роздивлятись окрема комісія, що зараз розв'язує питання про ліквідацію руско-японської війни. (Р. Сл.)

— **Міністерство внутрішніх справ** за останній тиждень наказало по телеграфу місцевим адміністраціям припинити поки що заслання політичних. Кажуть, що цей наказ був наслідком того, що в міністерських сферах не знають, якої політики приматись. Часопись „Сегодня", пересказує, що тепер вже наказано засилати всіх засланців на місця їхньоого заслання.

До статістики судових репресій по політичним справам в Росії за 1906 рік.

За минулий 1906 рік в Росії до смертної кари засуджено військовими-окружними та військовими-польовими судами 1252 ч. З цього числа усіх засуджених покарано на смерть 934 ч., або 74,6 проц.

На каторгу засуджено	2,029
з них: а) на вічну каторгу	274
б) на строк	1,755
А всіх разом на 17,375 років.	
На заслання в Сібір засуджено	186
Засуджено:	
1) до тюрми . .	2,339 ч. на 1962 роки
2) в арештанські „дома" . . .	1,877 ч. „ 2,574 „
3) у дісциплінарні баталіони . .	1,153 ч. „ 2,329 „
4) до кріпости . .	576 ч. „ 698 „
Всіх засуджено в цих справах	9,412 чоловіки.

Крім того прикликано було до судової одповідальности — 732 редактори періодичних видань.

Припинено і зовсім спинено було судом та адміністрацією 563 часописів та журналів.

Засуджені обвинувачувались:

	До смертної кари.	До каторги.	До заслання на Сібір.
1) за те, що приймали участь в гуртовім революційнім рухові.	316	1182	42
2) за те, що підтримували терор проти поліції, адміністрації, військового уряду та патрулів, а також за те, що оружно противились їм . . .	442	289	—
3) за належність до революційних партій та бойових організацій .	61	311	135
4) в справі адмірала Небогатова	4	—	—
5) в справі аграрного та економичного терору.	55	112	9
6) за озброєні напади з метою „експропріації":			
а) приватної власности	203	71	—
б) скарбової (казьонної)	171	64	—

Засуджено до тюрми, кріпости, арешт. отд. та дісциплінарних баталіонів — обвинувачувались:

1) за те, що приймали участь в масовому революційному рухові	3,104 ч.
2) в справах аграрних	1,745 „
3) за належність до революційних партій, за пропаганду та агітацію	829 „
4) за редагування періодичних видань	134 „
5) за терор проти поліції . . .	129 „
6) в справі адм. Небогатова . .	4 „

Таким чином, бачимо, що осередком судових репресій була політична боротьба, що поглинула аж 6.982 ч.—цеб-то 74,2 проц. усіх жертв. За аграрний, та економичний терор, та „експропріації" покарано 2,430 чол. або 25,8 проц.

Подаючи ці цифри „Товарищъ" вважає їх ще неповними. (Товарищъ).

По Україні.

= **Київ.** *Закриття журналу.* З наказу п. генерал-губернатора закрито на ввесь час военного стану новий польський клерикальний тижневик „Lud Bożʼy". (К. М.).

= **Кара на смерть.** 5 січня біля десяти годин вечора на Лисій горі повішено козака Юхима Голобородька, 19 років, засудженого 16 листопада 1906 року київським военно-окружним судом за вбивство стражника в с. Хорошках лубенського повіту і замах на вбивство другого стражника. За ката був один з уголовних арештантів лук'янівської тюрми. Голобородько перед смертю просив дозволу покурити. Од сповіді й причащення одмовився.

= **Увільнення робітників.** На „Южно-русскому Заводі" за останні часи увільнено біля 200 чоловік. Стан вище їх дуже тяжке, більшість—люде сімейні. (К. Г.).

= **Чутки про спинення виходу „Юго-западнаго Края".** „Кіевскій Голосъ" подає звістку, що газета „Юго-Западний Край", яка виходить у Київі, перестає виходити за недостачею коштів і передплатників. Газета ця—дуже безцвітна, нецікава і досить реакційного напрямку.

= **Заборона зібрання партії „мирнаго обновленія" у Київі.** Призначене на вчора у вечері за дозволом губернатора зібрання партії, „мирно-обновленцевъ" не могло відбутись через заборону цього зібрання адміністрацією.

= **Полтава. До виборів.** На днях відбулось засідання комісій від кадетської й української партій, а також спілки рівноправности євреїв. Розглядалась виключно справа блоків цих партій перед виборами до Думи. Після довгої дискусії було прийнято таку резолюцію:

1) Кожна партія з тих, що пристає до блоку, одержує що найменьше одне місце в Думі; решта ж числа послів має виявитися на підставі пропорціональности виборців з цих партій.

2) установлюється, що одно з шости виборчих місць у Полтаві одержує письменник В. Короленко, одно—еврей, одно—українець і три—кадети. Коли ж доведеться віддати одно місце соціял-демократам, то його треба взять замість кадетів. (К. Г.).

Окружний суд затвердив арешт, наложений адміністрацією на брошуру В. Короленка „Слова министра—Дѣла губернаторовъ". Справу передано до судової палати. (Сегодня).

= **Кременчук.** Генерал-губернатор після розмови з депутацією від власників будинків скасував свою постанову про заведення інституту дворників. (Р. Сл.).

= **Харьків.** Місцеві „Губернскія Вѣдомости" надрукували списки виборців з великою силою пропусків і перекрутивши імення, прізвища і цензи. Губернатор не дозволив управі надрукувати їх у виправленій формі. Комісія в справі виборів постановила відіслати виправлений список знову до губернської друкарні. (К. М.).

= **Катеринодар.** Военно-польовий суд присудив міщан Коноверова й Рубанова за озброєний напад до каторги, першого—на вісім, другого на шість років. (Р. С.).

= **Відкриття позичково-щадничого товариства в Білій-Церкві.** 1 січня відбулось установче зібрання позичково-щадничого товариства. Діяльність товариства виявлятиметься у видаванню позичок (не більше як 100 рублів); приймання вкладок і т. ин. Основний капітал товариства складається з 10 рублевих паїв, число яких досягло вже 375, а також з 1500 р., які пожертвував д. Бялік. (К. Г.).

= **Чорносотенні духовні організації на Україні.** „Русское Слово" подає цікавий реестр тих місць по Росії, де існують одділи „союза русскаго народа", на чолі яких стоять духовні особи. Беремо звідти відомости що-до України. У нас такі організації існують: у Бердичові („Кирило-Мефодіевське братство"). в Березіні Черніг. губ., у Київі—товариство старовірів, у Мазанці таврійської губ. і в Тирасполі херсон. губ.

= **Єлисавет.** *Погрози місцевій пресі.* Генерал-губернатор попередив офіціяльних редакторів „Южныхъ Откликовъ" і „Голоса" (що виходить замість „Юж. Откл.") та „Новостей Провинціи", що вони будуть вислані одночасно з закриттям газети, до чого напевно дійде через їх „шкідливий" напрямок. („Рус. Сл.")

= *Не дозволено публичну лекцію.* Генерал-губернатор одхилив прохання предсідателя комітету московської студентської фракції „народної свободи" студента Єфімовського про дозвіл прочитати лекцію на тему: „Найближчі завдання народного заступництва в зв'язку з критичною оцінкою діяльности першої Думи". („Р. Сл.")

= *До виборів.* Мійська управа почала розсилати повістки і бюлетені виборцям. Реєстр поступових виборців ще не зложено. Ідуть умовляння між кадетами і крайніми. Останні домагаються пяти місць. Кадети хотять дати тільки одно. Передвиборчих зібрань не буває. („Р. Сл.")

= **Житомир.** Уже виявляються наслідки новішого циркуляру в справі виборців: 800 виборчих повісток управа передала до поліції; остання не знає, що робити, бо немає адрес. Виборців викликають у поліцію, попереджаючи, що ті пакети, про які не буде запитання на протязі трьох днів, знов будуть одіслані до управи. (К. М.)

— Уряд поставив умовою для одкриття запечатаної друкарні Щербицького в Житомирі, щоб вона повернула назад дозвіл на газету „Волынь" та щоб з редакції нової газети „Голосъ Волыни", яка має незабаром виходити, було виключено двох співробітників. (.К. Г.")

= **З Поділля.** *Закривають казьочні шкальні.* За місяць січень мається на увазі закрити в Подільській губерні біля 50 шкалень, переважно по селах. Закриватимуть ті шкальні, які сами не покривають коштів на свої видатки. („Подолія").

= *Конфіскація газети.* 3 січня в друкарні у Кременці з наказу ісправника сконфісковано 2 число місцевої газети „Кременецкій Голосъ", яка почала виходити з 1 січня. Редакторові справник заявив, що газету сконфісковано за передову статю, в якій осуджувалась діяльність почаєвського одділа „союза русскаго народа". Поліція вжила всіх заходів, щоб ні одно число з цею статею не побачило світу. („К. Г.")

= *В Проскурові* арештовано за агітацію серед війська і перевезено до київської военної тюрми военного фельдшера Баранова.

= **Подробиці драми в Стародубській тюрмі.** 15 грудня студент петербургського університету Семен Малеча, який сидів у Стародубській тюрмі задумав утікти через задню стіну тюремної огорожі Про це довідався від одного уголовного в'язня начальник тюрми і рішив підстрелити втікача. 15 грудня, під час прогулки політичних, надзиратель Яценко, який стояв біля задньої стіни, пішов до лазні, так що біля тої стіни не було жадної варти якихсь 20 хвилин. А тим часом старший надзиратель Зайцев з револьвером і молодший Лисенко з рушницею сховались за стіною. Малеча зліз на стіну по вирьовці, скочив і впав до сточної канави. Вилізши звідти, не встиг він стати на ноги, як Зайцев, стоючи на 15—20 кроків від нього, почав стріляти з револьвера. Після двох вистрілів Малеча впав, поранений в ногу. Він почав просити не стріляти, але Зайцев гукнув: „Лисенко, стріляй!" Той стрелив чотири рази з рушниці і одною кулею поранив Малечу в живіт на виліт. Тоді стріляння спинилось. Малеча, обливаючись кровью лежав на снігу біля години, поки не з'явились ісправник та прокурор. Вони мали жорстокість допитувати на пів-притомного Малечу і тільки після цього його одвезено до лікарні, де він на другий день ранком помер. (Ст. Почта).

= **З Галичини.** Середні школи в Галичині в 1906 р. В минулому році було в Галичині всього 49 гімназій (42 польських, 5 українських, 2 німецькі) і 11 реальних шкіл (всі польські). Українські гімназії були в таких городах: у Львові, Перемишлі, Коломиї, Тернополі і Станиславові. Ця остання має поки-що тільки 1-ший й 2-ий клас. Крім цього австрійське міністерство освіти позволило з початком зимнього семестру 1906/7 відділити від львівської української гімназії чотири нижчі класи в окрему наукову інституцію (філію), з чого розвинеться незабаром нова гімназія.

= **Галицька „Просвіта" за 38 років.** З тої нагоди, що з нового року галицька „Просвіта" почала видавати журнал „Письма з Просвіти", „Руслан" подає де-які факти і цифри з історії діяльности цього дуже заслуженого для культурного життя Галичини товариства. „Просвіту" засновано у Львові в 1868 році за ініціятивою українських студентів. За 38 років свого істнування „Просвіта" розрослась до значних розмірів, що-року здобуваючи собі по 1000 нових членів; зараз „Просвіта" має 35 філій (одділів) і біля 1500 читалень. Окрім читалень „Просвіта" заснувала до 200 шпіхлірів (гамазеїв), 200 позичкових кас, по-над 500 крамниць. До 1905 року „Просвіта" видала 309 книжок. Недавно засновались при „Просвіті" дві комісії—господарсько-промислова і видавнича. Перша має своєю метою подавати селянам пораду і поміч в економичних справах, ратувати їх од руїни хазяйства і помагати набувати до своїх рук землю.

З життя партій.

— *Соціял-демократи в Одесі.* В Одесі соціял-демократи в багатьох частинах города запитували виборщиків, за яку партію вони голосуватимуть на виборах. Більшість виборщиків городян прихильна до кадетів. Робітники стоять за соціял-демократів. (Русь)

— На Кавказі з'їзд спілки „Земля и Воля" ухвалив було звернутися до вірменської партії *„дашнакцутюнъ"*, щоб увійти з нею в згоду та послати до Думи спільного кандидата, але в тому тільки разі, як би цей кандидат пристав до соціял-революціонерів. Партія „дашнакцутюнъ" на це не пристала. Кожна з цих двох партій на Кавказі працюватиме на виборах самостійно. (Русь)

— *Блок лівих партій в Севастополі.* В Севастополі склався передвиборчий блок оцих партій: „народной свободы," „союза полноправія евреевъ", „соціалъ-революціонеровъ", „соціалъ-демократовъ" та єврейської соціялістичної партії. Ухвалено спільних кандидатів на виборщиків. Сподіваються, що цей блок матиме успіх. (Русь.)

— *У Костромі* з відомостів, які набірали соціял-демократи видко, що виборщики будуть ліві. Ліві партії міркують про блок. (Русь.)

— Газета „Русь" подає таку звістку: „**Союзъ истинно-русскихъ людей**" забрав у аренду всі ятки, по яких продають книжки на сібірських вакзалах. Чорносотенці мають продавати тільки свою, чорносотенну літературу, а піяких поступових газет не держатимуть на продаж. (Русь).

— **Нова чорносотенна партія.** В Петербурзі 4 января народилася на світ нова партія—„Россія для русскихъ" На чолі партії стоїть якийсь С. А. Кораленко. Програма цієї нової партії відріжняється від програми „союза русскаго народа" тим, що має своїм завданням добиватись всіх „свободъ", які обіцяно було в маніфесті 17 октября. Опріч цього нова партія в своїй програмі визнає обмеження монархичної власти. (Русь)

— **В Єлисаветі** ще не складено списка поступових виборщиків. Крайні ліві партії вимагають собі два місця, але кадети згожуються дати їм тільки одно місце в списокві кандидатів від Єлисавету. (К. М.)

З польського життя і газет.

У № 4 „Кіевлянина" знаходимо цікаву статю з приводу сучасного настрію польського громодянства. Статя починається звичайною для „Кіевлянина", лайкою революціонерів, а поперед усього кадетів, що зворушили „основные устои русской государственности", і таким чином оживили, між иншим, надії поляків що до відбудовання Польщі в її історичних межах. Як на приклад такого настрію польського громадянства „Кіевлянинъ" вказує на рух до з'єднання серед польських буржуазних партій, що бажають скласти в новій Думі солідарне „Коло" (парламентський клуб), „яке зручними дипломатичними заходами" відбудує Польщу од моря до моря. Далі „Кіевлянинъ" звертає увагу, що поляки при всякій нагоді збуджують думки про самостійну Польщу. Недавно, наприклад, пише „Кіевлянинъ",—у Львові видано перший том книги під назвою: „Польща". Малюнки і описи". Ця книга вся перейнята ідеєю історичної Польщі.

Що до загального настрію польського громадянства, то це річ цілком певна, що не тільки аристократично-шляхетські і великобуржуазні гурти стоять в політиці на грунті історичної Польщі, але й під впливом цих самих поглядів знаходяться також міщанські і дрібно-буржуазні партії („демократи" і „людовці").

Що до „зручних дипломатичних заходів" будущого польського кола, за помічю яких воно,—на думку „Кіевлянина", має відбудувати Польщу, то в це ми ніяк не віримо. Це річ досить далека і непевна... Небезпека властиво у тому, що польське коло, під командою народових демократів, може багато наробить шкоди визвольному рухові взагалі, а нам українцям з окрема.

Що до книги „Польща. Малюнки і описи", то це річ безумовно дуже цікава і характерна, але присуд що до цеї книги мусимо одкласти до того часу, коли матимемо її в руках, не важаючись посилатись на цітати „Кіевлянина". Од цього видавництва орган д. Піхно переходить до статі в часописі „Przegląd Polski" (польський „Кіевлянинъ" Ред) і, похваливши її за напад на соціялістів, анархистів, „нігілістів" і жидів, звертається до брошури волинського поміщика, поляка, Іосифа Прушинського, під назвою: „Mysli obywatela Panstva Rossyjkiego" (Думки громадянина российської держави].

Д. Прушинський так близько стоїть своїми поглядами до „истинно-русскихъ людей", що цітати з йото „Думок" запевне наведено докладні. До того ж брошуру видано у Київі. Ось які зазначено в „Кіевлянині", основні пункти громадського-політичного світогляду пана Прушинського: 1) Успіхи революції в Росії пояснюються тим, що в їх зацікавлено еврейство. 2) Заснования Державної Думи з'являється величезною помилкою власти: не слід було братись до грунтовних реформ у хвилину невдалої війни і захвильованого стану громадянства. 3) Лихо ще побільшується повною безглуздістю виборчого статуту. 4) При такому законі, що одсунувши од заступництва всі забезпечені, просвічені і спокійні верстви громадянства, дає перед черні, перша Державна Дума неминуче повинна була стати збіркою політичних фанатиків, шахраїв і дурнів. 5) Домогаючись, щоб примусом взято землю од поміщиків і віддано її селянам, домогаючись вселюд-

---

вить—по словам д-ра Франка одна поява—дефіляда репрезентантів ріжних верстов громадянства і ріжних національностей у вертепній драмі; в ній, мов у калейдоскопі, пересуваються найріжніші типи, громадянські і національні, кажний промовляє своєю власною мовою, своїм жаргоном, виявляє свої питомі—звісно доведені до карикатури—уподобання, вірування й привички.

Так, напр., маємо тут відомий загальний тип старого діда, що оженився на молодій жінці. Відносини його до жінки як найкраще змальовано в кількох досадних, але влучних словах.

„Ой ти старий: кахи, кахи!
Я молода: хихи, хихи!"

Дарма, що старий чоловік лицяється до неї і обіцяє їй Бог зна що, аби тільки з ним потанцювала.

В тій низці типів знаходимо також добре відомий тип салдата-служаки, що:

„Хотя я есть отечеству защита,
Да спина у меня избита."

Не бракує тут й кінського міняйла цигана, що тут же тягне за собою сухоребру кобилу; достатки у його не великі, та така ж і його, і його сем'ї робота.

„Чом, цигане, не орещ?—Бо немаю пужка!
Тільки в мене пояс є; за поясом пужка.
Чом, циганко, не прядеш?—Бо не вмію прясти.
Із за гаю виглядаю, щоб сорочку вкрасти.
Чваньковитий Поляк.... що ест з дзяда
Із прадзяда шляхтич уродзоний

Перші слова, виговорює на сцені: „нех дзябло везьме гайдамаці". Хоч він тутже й загрожує „забити киями" мужицького хлопця, за те, що осьмілився в його присутности танцювати, але в тій хвилі переривае свій танець з „варшавянкою" і втікає, зачувши пісню:

„Та не буде лучше, та не буде краще,
Як у нас да на Україні".

На сцену, співаючи сю думу, виходить—хто? Запорожець.

„Хоть дивись на мене, та ба, не вгадаєш,
Відкіль родом і як зовуть, ніч-чирк не знаєш.
Коли трапилось кому у степах бувати,
Да той може прізвище моє вгадати.
А в мене ім'я не одно, а єсть їх до ката,—
Так зовуть, як набіжиш на якого свата:
Жид з біди за рідного батька почитає,
Милостивим добродієм ляхва називає.
А ти як хоч назови,—на все позволяю,
Аби лиш крамарем не назвав, за те—то полаю",

Ось як рекомендує себе публіці улюблений тіп тодішнього українського громадянства. І в самій дії найбільше місця присвячено йому, а з тією сценою пов'язано в цілість й дальші, в котрих із запорожцем знайомляться ближче шинкарка Хвеська, циганка, жид, ксьондз а врешті й двоє чортів. І поява на сцені всіх цих тіпів, виключаючи шинкарку і не виключаючи навіть чортів, кінчається для них не дуже то добре. Виведений тут тіп Запорожця, розуміється сатиричний, але сатира й насмішки відносяться не до нього, а швидче до тих особ, що із запорожцем зустрінулися. Все це, очевидно, тіпи, з народнього погляду, негативні.

Переглянути хоч би найбільш поверховно і дати характеристику усіх тіпів, що виступають як персонажі у звісних нам вертепних драмах, ми тут не маємо змоги.

Ів. Джиджора

ного виборчого права, амністії для революціонерів і скасування кари на смерть навіть для найтяжчих злочинців, прихильно ставлячись до вбийств урядовців, Дума ясно виявила, що мета її—не заспокоїти Росію, а захопити власть. 6) Така Державна Дума, як би вона далі існувала, довела б тільки до зруйнования всіх основ громадського життя, бо не була здатна до творчої праці. 7) Парламентський лад виріс на англійському грунті на протязі 700 літ і здатний для Англії; як тільки його перенесено на єврейський суходіл, він попсував латинські раси і тягне їх до згуби.

Далі д. Прушинський каже, що для Росії парламентський лад особливо не здатний і радить остатись при самодержавії з реформованою Державною Радою і земством без „третьяго элемента". Розуміється все це дуже подобається „Кіевлянину". І не диво. Таке розвязання російського внутрішнього питання—це для бюрократії однаково, що той присуд з казки Крилова: „и щуку бросили въ рѣку".

„Кіевлянинъ" шкодує лишень, що серед поляків мало таких „розумних" людей, як д. Прушинський. Оджеж нам здається, що це трохи не так, бо бувше, а запевне й будуще „Польське коло" не далеко од цих поглядів одсунулось, особливо що до економичної частини програми.

За кордоном.

Австрія.

Діяльність парламента.

Австрійський парламент виробляє й ухвалює ще деякі додаткові постанови в справі виборчої реформи. Нові вибори, як сповіщають газети, відбудуться у половині цвітня, а новий парламент збереться в першій половині мая.

Крім того парламент полагоджує инші справи. Група послів напр. домагається, щоб парламент скасував підвищення почтових, телеграфних та телефонічних оплат, яке завело недавно міністерство, не спитавши парламента.

—

Франція.

Відділ церкви від держави.

В кінці грудня минулого року французький парламент ухвалив закон „про виконування культа", який являється останнім законом в справі відділу церкви від держави. По цьому закону скрізь, де не позакладалися релігійні товариства на підставі давнійшого закона (з 9 грудня 1905 р.), церковні маєтки мають перейти до рук громади, департамента чи держави. А як французьке духовенство не згодилося користатися законом 9 грудня 1905 р. й не заклало релігійних товариств, по згаданому найновіщому закону, всі церковні маєтки повинні перейти на громадську власність.

Тепер власне французьке правительство провадить цей закон в життя, себто відбирає церковни маєтки від їх теперішнього власника-церкви. По цілій Франції адміністрація виселяє священиків, закриває конгрегації і т. д. „Бурливими" ці сцени здаються, очевидячки тільки прихильникам панування церкви в державі, бо справді вони більш комічні, як бурливі. Коли ви читаете, що приміром в Камбре духовну семінарію отчило військо й після триразового попередження виломило браму, зруйнувало збудовані семінаристами барикади й очистило будинок, і коли довідаетеся, що все те відбулося без проливу крови і скінчилося тільки тим, що на ректора семінарії наложено 25 франків кари, то не можна не згодиться, що такий опір справді виглядає комічно.

Через таке тактовне поводження французське правительство пригорнуло до себе майже все світське буржуазне громадянство, так що в боротьбі з державою духовенство стоїть майже без світських спільників.

Як далі поведе духовенство боротьбу з урядом, це незабаром покажеться з ухвалі з'їзду єпископів, який почався 2 січня і має на меті власне обговорити становище духовенства до законів про відділ церкви від держави. Гадають що з'їзд піде тим шляхом, який вказує найновіща папська енцикліка (див. „Рада" № 4), себ то висловиться за рішучу і непримиренну боротьбу з урядом.

Лист до редакції.

З приводу вистави українського вертепу.

В одному з чисел „Ради" висловлено було мені подяку за виставу українського вертепу XVII в., цієї цікавої сторінки давнього культурного життя України.

Сердечно відчуваючи ту дорогу для мене подяку, я мушу заявити, що не можу її відвести цілком до себе.

В здійсненні моєї думки допомогли мені ряд шановних осіб і поперед усього студент Олекса Песецький, що завідував і сам робив по збудованню вертепа, а також учні школи Лисенка (української драми) — п.п. В. Гарволінська, Штанге, Юр. Лисенко і К. Сележинський, що зуміли зрозуміти історичну й поетичну вагу цієї нашої національної памятки і взяли участь в її демонстрації, не вважаючи на ріжні непривільні для того умовини.

З тими-то, як і з другими особами, що допомогли в тій справі, я і мушу поділити означену „подяку".

З дійсною повагою
Ів. Стешенко.

З наукового, літературного та артистичного життя.

— **Товариство українських наукових викладів ім. Петра Могили** завязалося у Львові заходом проф. д-ра Ол. Колесси. Нова українська культурна інституція має на меті організувати загально-доступні популярно-наукові виклади і відчити у самому Львові й по цілій Галичині й тим буде сповняти обовязки українського людового університету. Статут товариства приняло вже галицьке намісництво до відома і воно розпочне незабаром своє життя.

— **Англичане про гуцульські деревляні вироби.** В останньому часі, головно від устроєння виставки артистичних виробів „Товариством прихильників української науки, штуки і літератури" у Львові, ширший світ зацікавився дуже оригінальними гуцульськими виробами з дерева (головно гуцулів-селян Шкрибляків, Мегеденюка й ин.). Відгуком цього зацікавлення являється також найновіща стаття д. A. S. Levetus'a в англійському журналі Studio (за грудень, 1906 р., № 165) п. з. Old Austro—Hungarian Peasant Funiture, в якій присвячено місце також характеристиці згаданих гуцульських виробів. До статті додано фотографії топірців, келехів, мисок, яких оригінальні примірники зберігаються в буковинському Крайовому музеї в Чернівцях.

— Полтавський тижневик „Хуторянинъ", який видає Полтавське-сільско-господарське товариство, дасть у 1907 році яко безплатну премію „Український календарь", де будуть отділи: справочний, статистично-історичний і літературний.

— **„Кобзарь" Шевченка в россійському перекладі.** Видавниче товариство „Знаніе" випустило недавно нове видання „Кобзаря" в перекладі на россійську мову. Коштує книжка 1 карб.

—

Лук'янівський театр. Артистичний гурток в неділю 7 января виставляв „Саву Чалого". Одна з найкращих пьес українського репертуару вона вимагає від артистів певної інтелігентности, знання історичної епохи часів гайдамаччини і вміння воскресити перед глядачами одну із героїчних епох в історії нашого краю, боротьбу „хлопів" з панами за людські умови життя. Артисти не з'уміли примусити глядача перенестись думами і цілою істотою в ті сумні, але героїчні часи і в живих образах та подіях історичного минулого набрати сил і бадьорости для сучасної боротьби.—Народні сцени, повні глибокого трагізму і надзвичайного підвищення ображеного громадянськаго почуття, не визначались в виставі артистів жвавістю і нагадували гру вертепних ляльок, а не живих людей. Взагалі народні сцени—то-хворе місце лук'янівського театру і на них треба звернути увагу режісерам-артистичного гуртка. Вони мусять памятати, що кожен статист мусить бути живою людиною, а не мертвою куклою, в кожному рухові, в кожному слові і виклику статист мусить жити, виявляти життя, а не переступати механично з місця на місце, чи вигукувати бездушні згуки. Взагалі режісери мусять звернутн увагу на те, щоб артисти грали, а не виголошували монологи. А таке, власне, вражіння робили всі артисти в виставі „Сави Чалого". Через цю хибу навіть д. Гонта (Сава Чалий) не міг передати тих драматичних моментів, і глибоких псіхологичних коллізій, які переживав Сава Чалий і тільки в останній дії з Зосею (д-ка Валерік) він справді почув себе артистом, що страждав і мучився і примушував глядача відчувати тіж самі болі. Неприємно вражало, що цей артист мало опанував вимогами міміки і не вмів гармонійно сполучити її з гарними монологами (напр. в сцені з Шмигельским в куріні Сави Чалого). Звертаючись до партнерів Гонти, треба зазначити перш усього д. Свірговського (Шмигельский), що провадив свою ролю досить продумано і артистично. Дефектом в грі цього безумовно талановитого артиста було те, що він не вирахував своїх голосових засобів до акустики і через це його слів часто-густо не чули навіть ті, що сиділи в середині партеру. Гарні сцени були у д. Барвінського (Гнат Голий), але на великий жаль він більше декламував, ніж грав. Д-ка Валерік була бліда в ролі Зосі. Пречудове і вдячне для артистки місце прощання з Савою в інтерпретації д. Валерік позбавлено було тонких псіхологічних рис. Нічого поганого не можна сказати про д. Лисенка (Потоцький), але ми не можемо не зазначити, що артист поводився не як коронний гетьман. Не псували ансамблю д. Борисенко (Яворський) і д-ка Лосенко (Качинська), хоч, як би остання не впадала в шарж, куди б краще було для неї. За то д. Каленський (Жезницький) псував за всіх і був найтемнійшою плямою спектаклю. Він і кепсько знав свою ролю і взагалі був не на місті. Режісери мусять давати ролі більш розбираючись в артистах, і не навалювати на їхні плечі такого тягару, під яким, не тільки падає невдалий артист, але ще й „провалює" цілу п'есу.

Що до самого вибору п'єси, то він був зроблений вдатно і треба тільки побажати, щоб з цього шляху артисти не зсовувались і не годували публіку такою січкою, як „Мазепа-паж" або „Крути та не перекручуй".

П.

—

Театр „Соловцовъ". В суботу, 6 січня ранком в театрі „Соловцовъ" виставляли вже не вперше на цей сезон „Гамлета". Правда, що це був вранішній спектакль, на який звичайно дивляться так собі, крізь пальці. Але все ж таки нас дивує таке недбале відношення режісури до славетної п'єси. Опріче д. Карамозова, який з надзвичайним підвищенням духу, псіхологічно-тонко провів роль Гамлета, та д-ки Дроздової (Офелія), яка з своєю вдачою як раз підходить до цієї ролі, всі инші з артистів, що грали видатні ролі, неначе навмисне провалювали п'есу. Наприклад, ролю Полонія, яку дуже гарно грає д-ій Степанов, чогось доручили д. Зінов'еву і Зінов'єв був дуже одноманітний, нудний в цій ролі. На ролях Горація, Лаерта та инших були молоді артисти, виконання яких нагадувало якісь поривання грати, а не артистичне виконання.

Litera.

Дописи.

Лубенський повіт. В селі *Чутовці* на різдвяних святках селяне підпалили економію генерала Мусмана. Велике полум'я захопило майже всю економію, але через те, що збіглась сила народу, пожежу пощастило припинить. Шкода од пожежі велика. На другий день д. Мусман викликав з Лубень козаків, з якими прибув і пан справник. Зараз же почалось слідство, а після того з десяток людей було того ж дня заарештовано і одвезено в Лубні, де посажено їх усіх в тюрму. Через кілька днів економію знову підпалили і довелось знову викликать козаків, щоб втихомирити селян. Чим скінчиться ця справа—невідомо.

— В с. *Вовчку* заарештовано без якої б то не було причини п'ять чоловік селян (між ними д. Заїку) і одвезено в лубенську тюрму.

— В с. *Новаках* теж заарештовано чотирі чоловіки свідомих селян (два з них уже сиділи в тюрмі раніш) і одправлено в тюрму. Їх, кажуть, видав один з товаришів.

—

М. Городище (київ. губ.). Наше містечко належить до смілянського виборчого участку і на-кілька тисяч людности має тільки 463 виборців, з яких три четвертини євреї. Дуже погано, що м. Городище не має свого виборчого участку через те, що певне не всі виборці матимуть змогу їхати до Смілої подавати свої голоси, а городищане неодмінно хотять провести свого кандидата в число тих з виборних, що будуть обібрані від смілянського участку.

— З осени минулого року в Городищі по ініціятиві тутешніх євреїв має бути заведена реальна школа з спеціяльними технічними класами. Єврейське громадянство дає на цю школу 10,000 карбованців. Кажуть, що поміщик Балашов згожується дати землю під школу і матеріял для її будування, але чи справді так буде це ще невідомо.

Отже заведення реальної школи, яка тут дуже потрібна цілком залежить од згоди і жертви поміщика.

Як що це здійсниться то для м. Городища, що має більш 15,000 людности і при цьому тільки початкові школи та нижчу хліборобську—це буде мати велике культурне значіння.

—

Стародуб (чернігів. губ.). По стародубському повіту вибирають до Державної Думи 3-х виборців від волостей, 6—від земельних власників і одного від города. Торік од города був вибраний Орашава-Орачевський, кадет. Він мав біля 700 голосів з 1000 (приближне число усіх поданих). Чорносотенці мали: Немир.-Данченко—270. Ширай—70, Водинський—40 і т. д. По городській курії торік мало право голосувати 3,500 чол. Цей раз—2,800. Списки составлялися чорною комісією і із них викреслено багато поступових виборщиків. Обжалування трохи поправило це, але все ж по городу можуть пройти чорносотенці. Але коли запитать кого у народному домі, де панує і агітує Данченко, кого вони вибиратимуть, всі кажуть: хай собі думають, що хотять, але ті, яких лічать вони і усі чорносотенцями не такі вже дурні, щоб стали голосувати за Данченка, або Ширая. По волостях виберуть торішніх, або ще ліпших людей. Знову виберуть і П. Ів. Курилюка, бувшого члена Думи (кадета). По курії земельних власників торік було виборців 7,000, тенер щось біля 5,000. Великих дідичів 82. Повіт поділено на три округи. Усюди певно виберуть поступових уповажених. Через тиждень вибори і наш повіт, як і Асхабад, порадує певно добрих людей. А коли буде хоч який-небудь контроль біля урн під час виборів (бо чорносотенці, які увіходять в комісію, можуть усе зробити), всі 10 виборщиків од Стародуба піддержать у Чернігові крайніх лівих і лівих.

—

Слоб. Великий Бурлук (волчанського пов., харьків. губ.). Перед Різдвом були вибори десятидворців, вибрали людей молодих і поступових, та старшині це не до вподоби і він декотрих зкинув ще до затвердження виборів. А після виборів старости, коли не пройшов бажаний старшиною, вибрали його брата, чоловіка поступового, то старшина доніс чоловік на 10 десятидворців, що вони „небезпечні" і щоб їх замінити другими. А одного із десятидворців д. Крипчанського, якого пропонували вибрати старшиною. д. Лелюк по згоді з приставом Широким, заарештували і одправили в повітову тюрму.

— Під 24 грудня був трус в 2-х класовій школі, де заарештовано приставом д. Широким 101 книжечку, таких, наприклад, як от „Жизнь Іисуса", „Апостолы" і ин., між якими і Євангелію на українській мові. Коли священик, що був при трусі, як завідуючий школою, запитав д. Широкого на відо ж заарештовуєте Євангілію?—то він відповів, що після як роздивляться, то може й повернуть назад.

Залізничі Поїзди.

Південно-Західна (Юго-Западная залізниця.)	№ поїздів.	Одходить з Київа.	№ поїздів	Прибуває до Київа.
Кур'єр I, II кл. Одеса Кишенев, Елисавет. . . .	1	9 г. 00 в.	2	9г. 45 х. р.
Кур'єр I, II, клас. Брест, Варшава .	9	7 г. 10 х. в.	10	11г. 03 х. д.
Почтов. I, II, III кл. Одеса, Брест, Білосток, Граево Умань, Новоселиці	3	9г. 15 х. р.	4	9 г. веч.
Почтов. I, II, III, Сарни, Ковель, Варшава. . . .	3	12г. 25 х. д.	4	7г. 50 х. в.
Пасаж. I, II, III кл. Брест, Білосток Граево	13	12г. 05 х. н.	14	6г. 56 х. р.
Пасаж. I, II, III кл. Одеса, Умань Новоселиці . .	5	12г. 30 х. н.	6	6г. 15 х. р.
Пасаж. I, II, III кл. Бердичів, Радівилів. Відень .	11	8г. 25 х. в.	12	10г. 26 х. р
Пасаж. I, II, III клас. Одеса, Волочиське Відень.	7	9г. 35 х. в.	8	8г. 15 х. р
Мішан. I, II, III кл. Одеса, Брест,	15	8 г. ран.	16	7г. 35 х. в.
Пасаж. I, II, III кл. Фастів, Знаменка, Миколаїв, Елисавет. . . .	19	10г. 50 х. р.	20	5г. 59 х. д.
Почтов. I, II, III. кл. Фастів, Знаменка, Миколаїв, Елизавет . . .	17	11г. 20 х. в.	18	7г. 15 х. р.
Мішан II, III кл. до Ольшаниці. .	27	4г. 37 х. д.	28	9г. 27 х. р.
Пасаж. I, II, III кл. Сарни, Ковель, Варшава, Вільно, Петербург . . .		11г. 50 х. н.	2	6г. 29 х. р.
Мішан. IV кл. Київ Одеса, Брест, Знаменка . . .	31	9 г. 54 х. в.	32	12г. 52 х. д
Посаж. I, II, III кл. Фастів Знамевка, Катериносл., Севастополь та Ростов на Дону	83	7 г. 48 х. р.	94	г 53 х. в.
Московсько-Київо-Воронїж. залізниця.				
Швидк. I, II, III кл. Москва . . .	2	11г. 40 х. р.	1	6г. хв. в.
Почтов. I, II, III кл. Москва, Курськ. .	4	11г. веч.	3	7г. 30 х. р.
Пасаж. I, II, III кл. Курськ, Москва, Воронїж.	6	12г. 50 х. д.	5	4 год. дня
Пасаж. I, II, III кл. Курськ, Воронїж, Харків, Петербург.	8	8 г. Обвеч.	7	10г. 35 х. р
Київо-Полтавська залізниця.				
Почтов. I, II, III кл. Кременчук, Полтава, Харьків. . .	4	12г. 15 х. н.	3	7г. 10 х. р.
Швидк. I, II, III кл. Полтава, Харьків.				
Лозова, Ростов, Севастопіль . .	2	6г. 17 х. в.	1	8г. 47 х. р.
Тов.-пасажир. II, III клас. Полтава, Харьків	6	8 г. 30 х. р.	5	8 г. 4 х. в.

Редактор М. Павловський.
Видавець Є. Чикаленко.

Оповістки.

Наймається кімната Андріевський спуск 15, кв. 17. 3—101—2

Молодий чоловік з гар. почерком, дуже прохає доб. люд. дати писарської роботи. Адр. зостав. в конторі „Ради". 3—00—2

ДЛЯ ВСЯКОГО НЕОБХОДИМО!!!
2-ое годинників та ще 10 цінних речей тільки за 7 карб. з пересилкою.

1) Мужеський чи дамський годинник, чорний, ворон. сталі одкритий, знаменитої фабрики „Сандо" з запорукою на 6 рок.
2) Штучно зроблений прочний **бронзовий** годинник, електра для їдальні.
3) Ланцюжок америк. нов. золота чи настоящ. нікель.
4-9) 6 модних ріжних брелків.
10) Ножик склади. англ. сталі на 3 різаки.
11) Гарний бінокль.
12) Замшовий гаманець. на годинник.

В Сібір та Азіятську Россію додається ріжниця почт. збору.
Замовлення просимо адресувать у фабр. склад годинників **Ф. Черняков.**
15-459-10 **Варшава, почт. ящик.**

Хто бажає

придбати міцного і певного годинника радимо купити у нас, бо ми продаємо добрячого виверяного, хоч і без премії, але за дешеву ціну: мужес. одкрит. воронен. стал. (черн.) по 3 карб 65 коп.; закритого по 4 карб. 50 коп.; позолочен. одкрит. „ВІК" по 3 карб. 95 коп. закрит. 6 карб. 05 коп. Жіночого позолоч. закрит. по 7 05 к. Гарантія на 6 років. Ціни з пересилкою в Азіятську Россію та Сібір на 25 коп. дорожче.

Висилаемо не гаючись налож. плат., одержавши завдатку не менше 1 карб.

Адр. Г. Серадзер і ком. Варшава, Центральна почта. 17-20 410

Починаючи з 1907 р., буде видаватися у Київі журнал

„Україна"

ЗАМІСТЬ „КІЕВСКОЙ СТАРИНЫ".

Журнал цей буде складатись з двох. част., які будуть входити у кожну щомісячну книжку: 1) **наукова**, де знайдуть собі місце статі, присвячені розслідам историчним, літературним, етнографічним, економічним і соціальним; 2) **літературно-публіцистична**, яка буде давати, крім української белетристики, статі про сучасні питання, особливо-ж про ті, що мають звязок з життям України. Статі друкуватимуться переважно на українській мові.

Журнал буде виходити що-місяця книжками аркушів в 10—12.

Передплата на рік з **доставкою—7 карб., а без доставки—6 карб., за границю—9 карб.**

Адреса редакції: **Київ, Троіцьк. площа. Народний дім.**

В 1907 р. редакція „УКРАЇНА" буде видавати Словарь українского языка", зібраний редакцією журнала „Кіевская Старина". Цей „Словарь", під редакцією Б. Грінченка, заслужив 2-у Костомаровську премію від Россійської Академії Наук. Весь „Словарь" буде уміщатись на 150 друкованих аркушах середнього октава. Поділений він буде на 4 томи. **Ціна за всі томи 7 карб.**, а для передплатників журнала „УКРАЇНА"—**5 карб.**, коли гроші ці будуть вислані разом з передплатою на журнал. Кожний том висилатиметься передплатникам зараз після виходу його з друку. Перший том вийде в марті місяці 1907 року.

Редактор-видавець **В. Науменко.**

СВОБОДА

КАРАТЕЛЬНОЕ ДѢЙСТВІЕ правительства, примѣненное къ **нашей редакціи** и къ **нашей газетѣ** при самомъ ея выходѣ въ свѣтъ и закончившееся только 25-го октября 1906 года врученіемъ объявленія за № 12490—все время лишало насъ возможности издавать **„СВОБОДУ"** и причинило крупные денежные убытки и большой моральный вредъ. Но это горькое испытаніе облегчалось нравственною поддержкою нашихъ подписчиковъ, которымъ редакція глубоко признательна. Вмѣстѣ съ этимъ редакція приняла мѣры избѣгнуть повторенія подобной репрессіи въ ущербъ подписчиковъ.

Открыта подписка на газету „СВОБОДА" на 1907 г.

„СВОБОДА" будетъ печататься въ **спеціально** оборудованное **собственной** большой типографіи съ **ротаціонными** машинами и проч.

„СВОБОДА"—ярко прогрессивнаго направленія.

НАШЕ ЗНАМЯ—благо народа и благо личности путемъ эволюціоннаго осуществленія демократическихъ и соціалистическихъ проблемъ.

НАША ТРАКТИКА—реагировать на ближайшіе моменты и ихъ использовать.

„СВОБОДА" издается по самой широкой программѣ; имѣетъ всѣ отдѣлы: политическій, научный, литературный, телеграммы и проч. и проч.

„СВОБОДА" ДАЕТЪ ПОДПИСЧИКАМЪ ТРИ ИЗДАНІЯ:

„СВОБОДА"—большая ежедневная газета (кромѣ понедѣльниковъ).
„СВОБОДА"—художественно-иллюстрированный журналъ-еженедѣльникъ.
„СВОБОДА"—„Государств. Дума". Полные отчеты, рѣчи, фотографіи депутатовъ и проч.

При выходѣ „СВОБОДЫ" во второй половинѣ декабря всѣ наши прежніе и новые подписчики получатъ газету по январь 1907 года **безплатно.**

Подписная цѣна на „СВОБОДУ" въ трехъ изданіяхъ съ доставкою и пересылкою въ С.-Петербургѣ и Россіи: на годъ 12 руб., полгода—7 руб., по мѣсяцамъ—1 руб. 20 коп.

До пускается разсрочка—при подпискѣ 6 руб. и въ маѣ 6 руб.

За границу—на одинъ годъ 32 руб.; на одинъ мѣсяцъ 3 руб.

Редакція, главная контора, экспедиція и типографія газеты „Свобода":
С.-Петербургъ, Загородный просп., д. № 17.
7—112—7 **Издатель-редакторъ П. Н. ПОДЛИГАЙЛОВЪ.**

Открыта подписка на 1907 годъ
на политическую, экономическую и общественную газету

„СТРАНА"

Подъ редакціей: **Максима Ковалевскаго**, проф. **И. И. Иванюкова** и проф. **А. Г. Гусакова**.

Условія подписки. С дост. и перес. въ Спб. и Россіи: На годъ 12 р., на 11 мѣс. 11 р., на 10 мѣс. 10 р., на 9 мѣс. 9 р., на 8 мѣс. 8 р. на 7 мѣс. 7 р., на 6 м. 6 р. на 5 мѣс. 5 р., на 4 мѣс. 4 р. на 3 мѣс. 3 р., на 2 мѣс. 2 р. на 1 мѣс. 1 р. 10 к. За границу на годъ 24 р., на 11 мѣс. 22 р., 10 м. 20 р., 9 м. 18 р. 8 м. 16 р., 7 м. 14 р., 6 м. 12 р., 5 м. 10 р., 4 м. 8 р. 3 м. 6 р., 2 м. 4 р., 1 м. 2 р.

Для учащихся въ высшихъ учебныхъ заведеніяхъ, сельскихъ священниковъ, фельдшеровъ, учителей а учительницъ: на годъ—8 р., 10 мѣс.—7 р., 6 мѣс. 4 р., 5 мѣс.—3 р., 75 к. 4 мѣс.—3 р., 3 мѣс.—2 р. 25 к., 2 мѣс.—1 р. 50 к. и 1 мѣс.—80 коп.

За перемѣну адреса: городского на городской—10 к., въ остальныхъ случаяхъ—40 к. Подписка считается не иначе, какъ съ 1-го числа по 1-е.

Цѣна отдѣльнаго номера 5 коп.

Адресъ редакціи: Невскій, 92, тел. 5478. Адресъ конторы: Невскій, 65, тел. 5488.

Київ, друкарня Т-ства Н. А. Гирич, Трьохсвятительська, 14.